

ХУЛОСАИ

комиссияи ташхиси Шурои диссертатсионии 6D.KOA-004 назди Донишгохи миллии Тоҷикистон оид ба диссертатсияи Восидиён Фарҳод Саъдулло дар мавзӯи: «Мукамалгардонии низоми банақшагирии стратегӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.01 – Назарияи иқтисодӣ (08.00.01.01 - Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ)), пешниҳод шудааст.

Мавзӯи диссертатсионии Восидиён Фарҳод Саъдулло «Мукамалгардонии низоми банақшагирии стратегӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» тадқиқоти шахсии унвонҷӯ ба шумор меравад. Ақидаҳои илмӣ, коркарди назариявӣ методологӣ, хулосаҳо ва пешниҳодҳо, ки нақши худро дар илми иқтисод мегузоранд, ба муаллифи диссертатсия дахл дорад. Ҳамаи қорҳои иҷрогардида аз ҷониби муаллиф мустақилона амалӣ гардида, дар онҳо мазмунӣ асосӣ ва натиҷаҳои тадқиқот инъикос гардидааст.

Мубрамии мавзӯи таҳқиқот. Дар шароити зудтағйирёбандаи иқтисоди ҷаҳон таъмини рушди иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар навбати аввал гузошта мешавад, ки ҳалли он ҷорӣ намудани механизмҳои нави ҳадафгузорӣ ва биниши стратегиро дар иқтисодиёт талаб мекунад. Рушди иқтисодиёти Тоҷикистон ва таъмини босуботи он бевосита аз мавҷудияти низоми муосири банақшагирии стратегии рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ вобаста аст.

Истифодаи пурраи иқтидорҳои мавҷуда, дар айни замон яке аз роҳҳои таъмини рушди устувори иҷтимоӣ иқтисодӣ ба ҳисоб меравад. Барои муайян намудани иқтидорҳои дохилӣ ва дарёфти усулҳои истифодаи самараноки он баҳри суръатбахшии рушди иқтисодии кишвар ва таъмини сатҳи зиндагии шоистаи аҳоли мукамалгардонии низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ хеле муҳим мебошад.

Дар шароити имрӯза нокифоя будани механизмҳои татбиқи амалии банақшагирии стратегӣ ва таҳияи дурнамои рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ ба амалигардонии саривақтии ҳадафу афзалиятҳои стратегию барномавӣ ва дар маҷмӯъ ба рушди умумии иқтисодиёт таъсири манфӣ мерасонад.

Аз ин лиҳоз, таҳқиқи раванди ташаккул ва мукамалгардонии низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ, муайян намудани нақши он дар таъмини устувори макроиқтисодӣ ва баланд бардоштани сатҳи некӯаҳволии мардум, инчунин, таҳияи тавсияҳо оид ба такмили низоми банақшагирии стратегӣ хеле муҳим арзёбӣ мегарданд.

Бо назардошти вазъи мураккаби иқтисоди ҷаҳон, хавфҳои ҷойдошта ва

зарурияти ҳифзи манфиатҳои миллӣ ва таҳкими нерӯи истехсолию содиротии мамлакат мавриди таҳқиқ қарор додани вазъи амалкунандаи низоми банақшагирии стратегӣ дар кишвар муҳим ба ҳисоб меравад.

Мақсади таҳқиқот аз таҳқиқи ҷанбаҳои асосии назариявӣ ва методии низоми банақшагирии стратегӣ, баҳодиҳии низоми миллии амалкунанда ва нақши он дар таъмини рушди иҷтимоию иқтисодӣ, муайян намудани механизм ва модели миллӣ барои тақмили минбаъдаи низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоию иқтисодӣ дар кишвар иборат аст.

Вазифаҳои таҳқиқот. Барои ноил шудан ба ҳадафи мазкур ҳалли вазифаҳои зерин зарур арзёбӣ мешавад:

- таҳқиқи заминаҳои назариявӣю методӣ ва институтсионалии ташаккулёбӣ ва рушди низоми банақшагирии стратегӣ ва дар ин асос пешниҳоди муаллифии таърифи он;

- омӯзиши ҷанбаҳои назариявии низоми банақшагирии стратегӣ ва ҷудо намудани меъёрҳои самаранокии онро таъминкунанда;

- арзёбии нақши низоми миллии банақшагирии стратегӣ, баррасии марҳилаҳои ташаккулёбию ҳислати рушд ва таҳияи модели низоми банақшагирии стратегӣ барои Тоҷикистон аз нуқтаи назари системавӣ;

- таҳқиқи асосҳои методологии раванди мониторинг ва арзёбии ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегии сатҳи миллӣ, соҳавӣ ва минтақавӣ;

- асоснок намудани нақши низоми банақшагирии стратегии рушди иқтисодию иҷтимоии кишвар дар пояи татбиқи ҳамоҳангсозии сиёсати макроиқтисодӣ ва пешгирии таъсири хавфҳои эҳтимолӣ ба иқтисоди миллӣ;

- таҳияи дурнамои нишондиҳандаҳои асосии рушди макроиқтисодии Тоҷикистон аз рӯи сценарияҳои воқеӣ, буҳронӣ ва шиддатнок бо истифода аз усули моделсозӣ.

Объекти таҳқиқоти десертатсионӣ низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоию иқтисодӣ ҳамчун омили рушди иқтисодиёт дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шумор меравад.

Мавзӯи таҳқиқоти десертатсионӣ - ин маҷмуи муносибатҳои иқтисодӣ вобаста ба низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоию иқтисодӣ мебошад.

Фарзияи таҳқиқоти десертатсионӣ аз тақмили низоми банақшагирии стратегӣ ва дурнамосозии рушди иҷтимоию иқтисодӣ, аз ҷумла, таҳия, татбиқ ва мониторинги ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ, танзим ва тақсмоти самараноки ҳаҷми захираҳои мавҷудаи дохилӣ, баланд бардоштани суръати рушди иқтисодиёт, кам намудани вобастагии иқтисодиёт аз омилҳои беруна ва дар маҷмӯъ ноил гардидан ба ҳадафи оӣ - баланд бардоштани сатҳи некӯаҳволии мардум иборат мебошад.

Методҳои таҳқиқот. Бо мақсади ҳалли вазифаҳои гузошташуда ва таҳияи тақлифҳои асоснок дар диссертатсия аз усулҳои индуксия ва дедуксия, таҳлилҳои синтезӣ омӯрӣ ва иқтисодӣ мавриди истифода қарор дода шудаанд.

Асосҳои назариявӣ ва методологии тадқиқотро таҳқиқотҳои олимони ватанию хориҷӣ дар самти низоми банақшагирии стратегияи рушди иҷтимоию иқтисодӣ ташкил медиҳанд. Заминаҳои методии таҳқиқотро паёмҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олӣ «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии кишвар» ва суханрониҳо ҳангоми сарфарҳояшон ба хориҷи кишвар ва минтақаҳои ҷумҳурӣ, қарорҳои Ҳукумати кишвар вобаста ба татбиқи ҳуҷҷатҳои стратегияи қабулшуда, аз ҷумла стратегия ва барномаҳои сатҳи миллӣ, соҳавӣ ва маҳаллӣ, нишондиҳандаҳои Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, таҳқиқотҳои институтҳои байналмилалӣ, монографияҳо, маҳзанҳои интернетӣ ва сомонаҳои расмӣ вазорату идораҳо ва дигар сарчашмаҳо ташкил медиҳанд.

Сарчашмаи маълумотии таҳқиқот. Дар рафти таҳқиқот ба сифати сарчашмаи далелҳои воқеии иттилоотӣ аз ҳуҷҷатҳои Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон, Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, маҷмӯаҳои омӯрӣ ва маводи Кумитаи омори ИДМ ва мақомоти омори давлатҳои ИДМ, СҲИ, СҲШ ва Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки барои солҳои 2017-2022 таҳия карда шудаанд, матолиби конфронсҳои илмию амалии ҷумҳуриявӣ байналхалқӣ ва санадҳои дигари меъёрию ҳуқуқӣ истифода карда шудааст.

Давра ва пойгоҳи таҳқиқот. Кори илмӣ – таҳқиқотӣ дар кафедраи умумидонишгоҳии назарияи иқтисодии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон иҷро шудааст. Давраи иҷрои кори диссертатсионӣ солҳои 2018-2024-ро дар бар мегирад.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқоти диссертатсионӣ ба таҳлили асосҳои назариявӣ, методӣ ва институтсионалии низоми банақшагирии стратегияи рушди иҷтимоию иқтисодӣ равона гардидааст. Аҳамияти низоми банақшагирии стратегияи кишвар дар самти татбиқи ҳамоҳангсозии сиёсати макроиқтисодӣ ва коҳиш додани таъсири омилҳои берунӣ ба иқтисоди миллӣ арзёбӣ гардида, ҷанбаҳои тақмили низоми банақшагирии стратегӣ, инчунин таҳияи тақлифот барои тақмили низоми банақшагирии стратегияи рушди иҷтимоию иқтисодиро дар бар мегирад.

Дар диссертатсия натиҷаҳои зерини назариявӣ, методӣ ва амалӣ ба даст оварда шуданд, ки навгонии илмиро муайян мекунанд:

- ҷанбаҳои назариявии ташаккулёбӣ ва рушди низоми банақшагирии стратегияи рушди иҷтимоию иқтисодӣ аниқ ва гурӯҳбандӣ карда шуда,

тавсифи муаллифии он пешниҳод гардидааст, ки дар он «Низоми банақшагирии стратегӣ» - ҳамчун раванди таҳлили маҷмӯи аз ҷиҳати илмӣ асонокшудаи ҳадафу афзалиятҳои дарозмуҳлат ва роҳҳои ноилшавӣ ба онҳо тавсиф дода шудааст, ки захираву имкониятҳои мавҷуда ва хавфҳои эҳтимолиро барои таъмини рушди устувори мамлакат, минтақа, соҳа ва корхона ба инобат мегирад;

- дар заминаи омӯзиши ҷанбаҳои назариявии низоми банақшагирии стратегӣ муайян карда шуд, ки самаранокии он бояд ба принципҳои мутобиқшавӣ, устувори дарозмуддат, ҳадафмандӣ ва рақобатпазирӣ асос ёфта, барои қабули қарорҳои устувор ва таъмини устувори макроиқтисодӣ дар шароити тағйироти доимӣ мусоидат намояд;

- асосҳои методологии раванди мониторинг ва арзёбии ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегии сатҳи миллӣ, соҳавӣ ва минтақавӣ таҳқиқ гардидааст, ки дар он нақши давлат ҳамчун ҳамоҳангсоз байни иштирокчиёни ин раванд муҳим ифода гардидааст;

- арзёбии низоми миллии банақшагирии стратегӣ дар пояи марҳилаҳои ташаккулёбӣ, ҳислати рушди низом, дарккунии иштирокчиёни раванди банақшагирии стратегӣ ва ҳолати кунунии он тавсиф дода шуда, модели низоми банақшагирии стратегии рушди иқтисодӣ-иҷтимоӣ барои Тоҷикистон аз нуқтаи назари системавӣ ва маҷмӯӣ таҳия карда шудааст;

- нақши низоми банақшагирии стратегии рушди иқтисодӣ-иҷтимоӣ дар самти татбиқи ҳамоҳангсозии сиёсати макроиқтисодӣ ва пешгирии таъсири хавфҳои эҳтимолӣ ба иқтисоди миллӣ, арзёбӣ ва асоснок карда шуда, барқарорсозии вазъи иқтисодӣ баъди соҳибистиклолӣ, дастовардҳои иқтисодӣ ва татбиқи ҳадафҳои стратегӣ таҳлил карда шудаанд;

- дар асоси истифода аз усули моделсозӣ дурнамои нишондиҳандаҳои асосии макроиқтисодии Тоҷикистон аз рӯи сценарияи воқеӣ, буҳронӣ ва шиддатнок таҳия карда шуда, омилҳои ба рушди иқтисодию иҷтимоӣ таъсиррасонанда гурӯҳбандӣ ва тавсиф гардиданд ва зарурияти тақмили низоми мониторинг ва арзёбии ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ дар сатҳи миллӣ асоснок карда шуд.

Нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда:

- таърифи муаллифии банақшагирии стратегӣ дар асоси таҳқиқи заминаҳои назариявӣ методӣ ва институтсионалии он;

- меъёрҳои самаранокии низоми банақшагирии стратегиро таъминкунанда, ки барои қабули қарорҳои идоракунӣ мусоидат менамоянд;

- асосҳои методологии раванди мониторинг ва арзёбии ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегии сатҳи миллӣ, соҳавӣ ва минтақавӣ;

- марҳилаҳои ташаккулёбӣ, ҳислати рушди низом, дарккунии

иштирокчиёни раванди банақшагирии стратегӣ ва ҳолати кунунии он, ки таҳияи модели низоми банақшагирии стратегӣ барои Тоҷикистонро аз нуқтаи назари системавӣ ва маҷмӯӣ асоснок менамоянд;

- нақши низоми миллии банақшагирии стратегӣ дар ҷамоҳангсозии амалишавии сиёсати макроиқтисодӣ ва коҳиш додани таъсири манфии хавфҳои эҳтимоли ба иқтисоди миллӣ;

- дурнамои нишондиҳандаҳои асосии рушди макроиқтисодии Тоҷикистон аз рӯи сценарияҳои воқеӣ, буҳронӣ ва шиддатнок, инчунин гурӯҳбандии омилҳои ба рушди иқтисодиёти иҷтимоии кишвар таъсиррасон.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Аҳамияти назариявии таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки асосҳои назариявӣ, методологӣ ва институтсионалии низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ дар шароити муносири иқтисодӣ аз нигоҳи нав, яъне рушди низоми банақшагирии стратегӣ арзёбӣ ва пешниҳод шудааст.

Аҳамияти амалии диссертатсия дар он аст, ки хулосаву пешниҳодҳои дар раванди таҳқиқот ба дастомадаро мақомоти дахлдори давлатӣ дар самти такмил додани механизми амалигардонии пурраи низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ, дар такмили санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳа, муосиргардонии самтҳои стратегии рушди соҳа ва таҳияи стратегияи нави рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ истифода бурда метавонанд.

Дарҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот. Муаллиф мавзӯи таҳқиқот, мақсад ва вазифаҳои онро вобаста ба нақшаи мантиқии диссертатсия муайян карда, эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот ва назарияҳои муаллиф вобаста ба мубримиати мавзӯи илмӣ, дақиқияти маълумотҳо, коркарди омории натиҷаи таҳқиқот, миқдори кофӣи маводҳои таҳлиливу таҳқиқотӣ ва интишорот тасдиқ мегардад. Хулоса ва тавсияҳои асоснокшудаи таҳқиқот барои роҳандозии натиҷаҳои илмӣ дар амалия дар заминаи таҳлили назариявӣ таҷрибавӣ муайян гардида, эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқотро исбот мекунад.

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба бандҳои зерини Шиносномаи феҳристи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи ихтисоси 08.00.01 - Назарияи иқтисодӣ (08.00.01.01- Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ)) мувофиқат мекунад: банди 1.1. «Иқтисоди сиёсӣ: қонуниятҳои ҷаҳонишавии иқтисодиёти ҷаҳон ва таъсири он ба фаъолияти низомҳои иқтисодии миллӣ – давлатӣ; ҳамбастагии равандҳои иқтисодиёти сиёсӣ дар сатҳи миллию давлатӣ, минтақавӣ ва ҷаҳонӣ, таҳдидҳои ҷаҳонишавӣ ва оқибатҳои он; ташаккули сиёсати иқтисодии (стратегия) давлат; банди 1.3. Назарияи макроиқтисод»:

назарияи рушди иқтисодӣ; назарияи давраҳои иқтисодӣ ва бухронҳо; назарияи мувозинати макроиқтисодӣ; назарияи идоракунии низомҳои иқтисодӣ. Ҷанбаҳои иқтисодии пешрафти илмию техникӣ ва таъсири он ба нишондиҳандаҳои равандҳои макроиқтисодӣ, сиёсати макроиқтисодӣ: самтҳои асосӣ ва вijaгиҳои рафтори он; банди 1.4. Назарияи иқтисодии ниҳодӣ ва таҳаввулотӣ: назарияи таҳаввулоти пешрафии иқтисодӣ; назарияи иқтисодиёти гузариш ва шаклдигаркунии низомҳои иқтисодию иҷтимоӣ; интиҳобҳои иҷтимоию иқтисодӣ.

Саҳми шахсии докталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот. Муаллиф дар ҳамаи давраҳои иҷроиши кори илмӣ, таҳияи мавзӯ, асоснокунӣ ва мубраияти он, мақсади гузошташуда ва иҷрои вазифаҳо иштироки бевосита дошта, онҳоро шахсан ба анҷом расонидааст. Дар раванди таҳқиқот муаллиф асосҳои назариявии низоми банақшагирии стратегӣ ва дурнамозии рушди иҷтимоию иқтисодиро омӯхта, роҳҳои такмил додани низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоию иқтисодиро дар шароити мусоирӣ иқтисодиёт пешниҳод намуда, усулҳои самараноки танзими давлатии низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоию иқтисодиро баррасӣ намудааст. Натиҷаҳои таҳқиқот дар шакли хулоса ва пешниҳодҳо дар мақолаҳои илмии муаллиф пешниҳод гардидааст.

Мутобиқи Низомномаи шурои диссертатсионӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ гардидааст, ба роҳбарӣ гирифта, комиссия пешниҳод менамояд:

1. Бо назардошти мазмуну моҳият ба номи диссертатсияи Восидиён Фарҳод Саъдулло дар мавзӯи «Мукамалгардонии низоми банақшагирии стратегӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» тағйирот ворид карда шуда, дар чунин шакл пешниҳод карда шавад: «Нақши мукамалгардонии низоми банақшагирии стратегӣ дар ташаккули сиёсати иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон».

2. Диссертатсияи Восидиён Фарҳод Саъдулло дар мавзӯи: «Нақши мукамалгардонии низоми банақшагирии стратегӣ дар ташаккули сиёсати иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.01 – Назарияи иқтисодӣ (08.00.01.01 – Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ)) ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-004 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои Ҳимоя қабул карда шавад.

3. Муқарризони расмӣ аз рӯйи диссертатсия шахсони зерин таъин карда шаванд:

- **Кошонова Манзура Раҳматҷоновна** - доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи молияи Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди

Тоҷикистон;

- **Муминова Фарида Махмудовна** – номзади илмҳои иқтисодӣ, Мудир Шубаи моделсозӣ ва дурнамогирии равандҳои иҷтимоӣ-иқтисодии Институти иқтисодиёт ва демография Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон.

Ба ҳайси муассисаи пешбар ба диссертатсия **Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибқорӣ Тоҷикистон** таъин карда шавад.

4. Барои нашри эълон оид ба ҳимояи минбаъда ва ҷойгир намудани автореферат дар сомонаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат дода шавад. Барои ҷопи автореферат бо ҳуқуқи дастнавис иҷозат дода шавад.

Раиси комиссия:

Доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор,
аъзои шурои диссертатсионӣ

Умаров Ҳ.У.

Аъзоёни комиссия:

Доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор,
аъзои шурои диссертатсионӣ

Шерова Н.Д.

Доктори илмҳои иқтисодӣ,
и.в. профессори кафедраи кибернетика
ва иқтисоди рақамии факултаи баҳисобгирӣ
ва иқтисодиёти рақамии ДМТ

Ҳақимова М.Ф.

20.03.2025.